

Emanuel Bădescu

în București
prin
MICUL PARIS

EDITURA VREMEA
BUCUREȘTI
2019

Cuprins

Athénée Palace	7
Au Bon Goût.....	22
Aux villes de France.....	24
Grand Hôtel de France	26
Grand Hôtel du Boulevard	31
Grand Hôtel du Louvre. Café Royal	37
Hotel Metropole	45
Hotel Hugues	49
Jobin	55
Lemaitre.....	60
L'Indépendance Roumaine.....	70
Malmaison	80
Cabaretul Maxim	85
Mon Jardin.....	88
Moulin Rouge.....	92
Portois et Fix.....	96
Restaurant Elysée	99
Restaurant Chateaubriand	104
Restaurantul și Grădina Guichard. Le Cercle Français	106
Grădina Sans Souci	110
Șoseaua Kiseleff	112

Athénée Palace

Despre acest hotel¹ s-a scris enorm; totuși, au rămas multe necunoscute, pentru că datele unuia au proliferat în zeci de pagini „concepute” de alții și, dacă au fost greșite, tot astfel s-au răspândit. Este faimoasa metodă a compilației, ultra folosită în jurnalistică atinsă de patima istoriei. Refuzând-o, mi-a luat mult timp să încropesc altceva decât „se știe”.

M-a interesat, de pildă, să aflu ce a fost acolo înainte de construirea hotelului. Hărțile au oferit un singur nume: Nicolae Neculescu, menționat și de Gheorghe Crutzescu în *Podul Mogoșoaiei. Povestea unei străzi*. Cum s-a dovedit bine documentat ori de câte ori l-am verificat, despre corectitudinea hărților neavând dubii, mi-am spus că aceste surse sunt imbatabile. Mă înșelam crunt.

Căzându-mi în mână lucrarea *De la Hanul Șerban Vodă la Hotel Intercontinental*², aflu că, dimpotrivă, înainte fusese un han numit „Gherasim”, ținut, poate, de un Ivanciu Gherasi, două nume des întâlnite în „istoriile” referitoare la hotel. Ei bine, în *Istoricul hanurilor bucureștene*, profesorul George Potra vorbește despre un han al lui chir Ivanciu Gherasi tocmai în Capul Podului, adică la vreun kilometru distanță, și este puțin probabil să se fi înșelat. Ca și cum nu ar fi fost îndeajuns, George Costescu vine cu o altă variantă în celebra sa lucrare *Bucureștii Vechiului Regat*. „Peste drum de acele case vechi, era casa Prințului Calimachi, de curând demolată și apoi, până în colțul de la Episcopie, casele familiei Rallet, conac de gospodărie boierească veche ce rămăsese unică în tot Bucureștii până acum vreo treizeci de ani, și unde bucureștenii puteau încă vedea, pe înserat, bivolițele gospodăriei intrând pe poarta dinspre Grădina Episcopiei!” Eruditul cunoscător al istoriei Capitalei, Dan Roșca, vine și el cu o precizare. Prezentând imobilul „în care funcționase Ospelul Borănescu”, afirmă că „acum un veac, pe locul acestei case a fost construit Hotelul Athénée Palace”... Ce să mai cred?

La fel de încurcată este și povestea construirii acestui hotel. Astfel, între ceea ce se știe și ce aflăm din Fondul arhitectului baron Henri von Susskind (15 decembrie 1868, Viena – 20 februarie 1929, București), depus la Secția Manuscrise și la

¹ Azi Hotel Athénée Palace Hilton, str. Episcopiei 1-3 în fața Ateneului Român (n. red.).

² Ion Paraschiv și Trandafir Iliescu, *De la Hanul Șerban Vodă la Hotel Intercontinental*, București, Ed. Sport-Turism, 1979

Cabinetul de Stampe din cadrul Bibliotecii Academiei Române de fiicele lui, Henrietta și Marietta, nu există nicio legătură, totul pare o poveste. Într-o notă de ziar, presupusă a fi fost extrasă din ziarul *L'Indépendance Roumaine*, se prezintă succint, dar pe deplin lămuritor – cu observația că nota a fost tradusă din limba franceză – inaugurarea stabilimentului: „Eri a avut loc deschiderea unui nou hotel, situat în centrul Capitalei, pe Calea Victoriei, vis a vis de grădina Ateneului Român. Este o construcție monumentală și în același timp o frumoasă operă arhitectonică. Acest hotel se numește Athénée Palace și este proprietatea Societății Marilor Hoteluri. Arhitectul francez *Choltus* din Paris a fost însărcinat cu executarea planurilor. Acesta fiind în imposibilitate de a dirija lucrările și a se deplasa, din cauza multiplelor sale ocupațiuni, a făcut apel la rându-l său, la compatriotul nostru, cunoscutul arhitect H. Susskind, care a modificat anteproiectul și a dat forma actuală fațadei hotelului, cât și toate detaliile de ornamentație, atât în exterior, cât și în interior”.

Precizez că am căutat fără succes ziarul care a publicat anunțul, nemulțumirea fiind cu atât mai mare cu cât am fost lipsit, astfel, de posibilitatea datării exacte a inaugurării celebrului hotel. Prin urmare, proiectul i-a aparținut arhitectului francez *Choltus* și a fost modificat de arhitectul vienez von *Susskind*, stabilit în București! În arhivă se găsește o scrisoare, datată 14 octombrie 1912, între E. *Choltus* și H. *Susskind*, care nu mai lasă loc dubiilor: „E. *Choltus*, 58b Avenue de Wagram, Paris, et H. *Susskind*, strada Tunsu 8, Bucuresti. Mr. *Choltus* étant chargé des plans, détails, devis descriptifs et surveillance des travaux d'un hôtel à Bucarest pour le compte. Mr. Th. *Pradeau*, entrepreneur, 201 Bd. Malesherbes, Paris, charge Mr. *Susskind* qui accepte de terminer cette affaire pour le compte de Mr. *Choltus* en ce qui concerne tous les détails et devis descriptifs à fournir ainsi que la surveillance des travaux de tous les corps d'état, Mr. *Susskind* déclare connaître tout ce qui reste à faire comme détails d'architecture. Mr. *Choltus* paiera une somme forfaitaire au 60 mille francs. Mr. *Susskind* touchera 40% d'actions de la société, le reste en espèces”³. Noutățile oferite de scrisoare sunt: procentul de 40% ce îi revenea lui *Susskind* din valoarea proiectului și numele corect al antreprenorului *Pradeau*, scris de bucureșteni „*Bradeau*”...

Alte date despre hotel, *Choltus* și *Pradeau*, rămân de cercetat în Fondul arhitectului francez *Joachim Richard*, care făcea

³ E. *Choltus*, din Avenue de Wagram 58b, Paris și H. *Susskind*, strada Tunsu 8, Bucuresti. Dl *Choltus* fiind însărcinat cu planurile, detaliile, devizele descriptive și supravegherea lucrărilor la un hotel din București, în contul Dlui Th. *Pradeau*, antreprenor din Bd. Malesherbes 201, Paris, îl însărcinează pe Dl *Susskind*, care acceptă să termine această lucrare în contul Dlui *Choltus*, în ceea ce privește toate detaliile și devizele descriptive care trebuie furnizate și supravegherea lucrărilor de construcții de toate specialitățile, Dl *Susskind* declară că știe tot ce a mai rămas de făcut ca detalii de arhitectură. Dl *Choltus* va plăti o sumă forfetară de 60 mii franci. Dl *Susskind* va primi 40% în acțiuni ale societății, restul în bani gheață.”

parte din Biroul de arhitectură condus de Choltus și, după toate probabilitățile, a lucrat și în România. În arhiva acestuia figurează schița unui hotel pentru București, asemănătoare cu Grand Hôtel du Boulevard. Se poate bănui că, dacă s-ar fi reușit exproprierea caselor lui Nicolae Blaremburg și a nefericitului Constantin Poroineanu, clădirea hotelului ar fi arătat ca în schiță. Cred că nu întâmplător senzația privitorului este că hotelul e construit doar parțial și că urma să fie completat până în strada Georges Clemenceau, fostă Corăbiei, fostă Gabriel Péri... Se confirmă, în plus, și afirmația din ziar că Susskind, viitorul maestru al Art Deco, a fost autorul fațadei atât de plăcute și de laudate în epocă.

Dintr-un sumar al Fondului Richard am înțeles că lucrările au început în octombrie 1912 și au fost finalizate în iunie 1913, că era „un ensemble R+5 de 2000 mp comportant des boutiques et de salles de réception au r-d-c et 186 chambres et salons aux étages” construit din beton armat. Tot din acel sumar descriptiv am dat și peste numele exact al antreprenorului: Theodore Pradeau. Deci „Theophile Bradeau” nu mai există... Până aici totul este clar pentru istoria reală și pentru mine. Iată că, mai nou, sunt vehiculate numele lui Ernest Doneaud, Daniel Renard și Jean Léon Cazenave ca autori ai proiectului. În cel mai bun caz, au fost consultați neoficial, documentele prezentate mai sus nementionându-i. Mai rămâne de lămurit ce este cu Societatea Marilor Hoteluri, proprietara acestui hotel. În lucrarea *De la Hanul Șerban Vodă la Hotel Intercontinental*, în general corect documentată, întâlnim afirmația că firma ce a expropriat terenul și a construit hotelul era condusă de baronul de Marsey. Era un punct de plecare. Cercetând în spațiul francofon, am dat peste baronul Edgar de Marçy, acționar principal, împreună cu frații săi Edmond și Yves, la marele cazinou din Monte Carlo. O altă informație care mi s-a părut interesantă a fost aceea că el angaja pentru proiectarea unor hoteluri și cazinouri arhitecții biroului Choltus din Paris: J. Richard, Ed. de Goue etc. În mod cert acest baron a fost cel care a construit și cazinourile din Constanța și Sinaia, anii de ridicare a clădirilor fiind apropiați de anii construirii hotelului bucureștean. În primii doi ani de funcționare, hotelul Athénée Palace a avut director din partea franceză un rus, Mezonoff și din partea română, care, prin Susskind, deținea în jur de 40% din acțiuni, pe A. Gălășescu. Ca arhitectură semăna cu Hotelul Palace din Pera, o mahala a Istanbulului, fiind la acea dată singura clădire în stil Art Nouveau din Capitală. Mobilierul restaurantului, barului și din camere, fusese lucrat în Anglia, iar piesele în stil Ludovic XIV – care mobilau cele zece apartamente – în Franța. Eleganța lui l-a determinat pe feldmareșalul August von Mackensen să stabilească în el, între anii 1916-1918, birourile Înaltului Stat Major al armatei Puterilor Centrale din sud-estul Europei. Până atunci bucătar-șef a fost francezul F. Dubois, refugiat în Franța odată cu ocuparea Bucureștilor de trupele adverse, iar între 1920-1935 elvețianul Chambasse, după care au urmat numai bucătari români. Chelnerii erau în frac și preluau comanda în limba franceză. Clienții hotelului, cât și bucureștenii auți aveau la dispoziție o frizerie aflată la parter, înspre strada Corăbiei (Clemenceau) – „La

Ionică” – deținută de însuși frizerul regelui Carol al II-lea, Ion Opreșan. Din amintirile celor care i-au trecut pragul rezultă că era de o eleganță aparte, comparabilă doar cu frizeriile marilor hoteluri din Paris și Nisa. A fost distrusă de inutilul bombardament anglo-american din noaptea de 3-4 aprilie 1944, care, se zice, deși nu cred, vizase doar Gara de Nord! Hotelul, poate confundat cu Ministerul de Interne situat peste drum, a ars atunci ore în șir. Cu șapte ani înainte, în 1937, când Regele își propusese să aducă la un numitor comun stilul clădirilor de pe calea Victoriei, Societatea marilor Hoteluri și Restaurante, pusă în gardă, a apelat la arhitectul cel mai în vogă din București, Duiliu Marcu, înlocuitorul lui Susskind, care încetase din viață. Modificările aduse fațadei au transformat hotelul într-un prototip al stilului aceluși moment, deși, personal, optez pentru gustul lui Susskind. Atunci a dispărut casa Blaremburg, însă clădirea nu a fost completată până în colțul cu strada Corăbiei. De remarcat că un an mai târziu, din dispoziția lui Carol II, generalul Gabriel Marinescu l-a închis pe o perioadă de un an și jumătate, pe motiv că se făcea acolo prea multă politică. Însă nu numai opoziția română a făcut politică în el. Renumele de cel mai elegant hotel din această parte a Europei i-a adus chiriași pe măsură.

Când Regele Carol II a făcut eroarea capitală pentru el și țară de a îngădui, în urma insistențelor credulului Titulescu, deschiderea la București a unei Legații a URSS la 9 iunie 1934⁴, o vreme funcționarii acesteia au locuit aici. Atunci s-au pus și bazele unui sediu al spionajului internațional în acest hotel. Aproape instantaneu, toate restaurantele și cafenelele din împrejurimi s-au pricopsit cu o puzderie de chelneri⁵ și barmani nkvdști și kominterniști, sau de persoane, precum doamna Ambrozie⁶, vară a Elenei Lupescu și prietena doctorului Nicolae Lupu, care închiriau pe banii Moscovei un apartament pentru întrunirile secrete ale opoziției carliste. Obiectivele lor, Palatul Regal și Ministerul de Interne, au fost practic împresurate cu un cerc de foc până în 30 decembrie 1947, orice mișcare fiind supravegheată cu deosebită atenție. Hotelul însuși parcă fusese construit pentru spionaj, mijloacele de ascultare fiind date în vileag de contesa de origine evreiască Rosa Goldschmidt Waldeck⁷, care a locuit în el șapte luni, între 1940-1941, trăind și o frumoasă poveste de dragoste cu ofițerul nazist Hans von Ravenstein, erou al Bătăliei Franței din 1940. Doamna, corespondent al revistei *Newsweek*, era suspectată de FBI că ar fi în solda amiralului Canaris, refugiarea în SUA din clasicele motive de persecuție fiind contrazisă de convertirea la catolicism în

⁴ Primul ambasador a fost Mihail Semionovici Ostrovski.

⁵ După arestarea sa, până să fie dus într-o casă din Vatra Luminoasă, mareșalul Ion Antonescu a fost ținut în pivnița Restaurantului Cina de agenții chelneri.

⁶ Vară și cu Ionel Milețianu, în a cărui casă de la Șosea, sublinia dr. George Brătescu, se întâlneau spionii sovietici și frunțașii PCR ilegaliști.

⁷ Fiică a unui bogat bancher din Mannheim și doctor al Universității din Heidelberg, era căsătorită cu Armin von Waldeck.

1931 și de relațiile aproape exclusiviste cu spionii și ofițerii germani. Eroul cărții sale – publicată în 1942 și intitulată chiar *Athene Palace* – este acest hotel celebru în mediile de afaceri și de spionaj europene.

O bună perioadă – 1938-1943 – deci și după închiderea ordonată de Regele Carol, a locuit în el și vara lui Heinrich Himmler, baroana Edith von Köhler, după unele voci din zona ziaristicii de investigații, și ea de origine evreiască. Spre deosebire de contesa americană, ea era, fără dubii, agentă SS. A atras atenția și lui Constantin Argetoianu⁸, care, apelând la Siguranță, a aflat câte ceva: „Prima ei misiune la noi a fost, pare-se, să împace diferitele grupări săsești care se certau. Cum a reușit de minune în această însărcinare, a fost menținută mai departe în România. Pe la sfârșitul anului trecut, și încă în ianuarie, nu ne iubea deloc și scria în gazetele din Germania articole înțepate despre noi și despre țara noastră. Deodată lucrurile s-au schimbat. Frau von Köhler a devenit cea mai bună prietenă a noastră. Articole excelente în Germania, altul aproape ditirambic asupra Regelui în *Curentul* și așa mai departe. Ce s-a întâmplat? Instrucții noi de la Berlin?”

În zilele de 21-23 ianuarie 1941 s-a petrecut ceea ce a intrat în istorie sub denumirea de rebeliunea legionară și câteva observații trebuie făcute. Toți spionii care mișunau în hotel, în frunte cu doamnele Waldeck și Köhler, privind de după perdele evenimentele din stradă, au fost înșelați de aparențe: s-au considerat martori ai grelelor lupte duse de armată cu legionarii, deși – cronologic – după lichidarea acestora în prima jumătate a zilei de 21 ianuarie 1941⁹. În legătură cu foarte rapida înăbușire a rezistenței legionare, a se citi comentariul lui Matatias Carp din prefața la prima ediție a *Cărții Negre*¹⁰, culegere de documente ultra-exploatate astăzi, dar pe care nu le-a văzut nimeni, ele specificând autorul, fiind distruse de intemperii și neglijență după fotocopiare. Convenabil, nu? Scriind despre înlăturarea legionarilor de la putere, el mai precizează că s-a lucrat intens de mult timp, desigur prin Wilhelm Filderman, optându-se și pentru un corp de pază al cartierelor evreiești, fără, însă, a menționa proveniența acestuia, care, după cum voi arăta mai departe, era sovietică. În mod cert conducerea comunității evreiești avea încredere în Stalin, considerându-l produs al iudeo-comunismului, fără să bănuiască antisemitismul acestui fost seminarist, sau că Tătucul dăduse ordine sinistre uteciștilor din București și așa-zisului grup de protecție. Interesant este că, de la informatori siguri, nașiștii, prin generalul Hansen și von Killinger, erau la curent cu toate dedesubturile, dorind, probabil, să se convingă că generalul Antonescu ascultase sfatul lui Hitler (din 14 ianuarie 1941): „Un dictator adevărat nu discută, pune

⁸ Tot el susține mai departe că schimbarea s-a datorat angajării ei de către Nicolae Malaxa cu un salariu de 80 000 lei pe lună!

⁹ Cei nepriși în cursul zilei de 21 ianuarie 1941 s-au baricadat în câteva instituții și au rezistat asaltului Armatei până în ziua de 23 ianuarie, când s-au predat în urma ordinului lui Horia Sima. Câțiva erau înarmați cu pistoale.

¹⁰ În edițiile ulterioare a fost serios periată.

București. Athenée Palace.

Libris.ro
Căminul pentru tinerii din București și cărți

H. Susu-Rodiu
1912

Arhitectul Henric von Susskind

Pag. 16
Hotelul Athénée Palace.
Carte poștală cu autograful
arhitectului Susskind

Vedere spre Hotelul Athénée Palace 1930.
Foto Nicolae Ionescu

Hotelul Athénée Palace în 1940